

Akademia Sztuki w Szczecinie

Ocena pracy doktorskiej i dorobku artystycznego Pana magistra Mateusza Sadowskiego sporządzona w związku z przewodem doktorskim w dziedzinie - sztuki plastyczne, w dyscyplinie artystycznej - sztuki piękne wszczętym przez Radę Wydziału Komunikacji Multimedialnej Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu.

Na początek pragnę przypomnieć wykaz działalności artystycznej Pana magistra Mateusza Sadowskiego od ukończenia studiów na Akademii Sztuk Pięknych w Poznaniu w 2005 roku.

Wybrane wystawy indywidualne:

2017: THE RESONANCE, Online Gallery, The Drawing Center, Nowy Jork, USA

2017: REFLEX WANDER, Galeria Stereo, Warszawa

2016: KOMPOZYCJA Z BRAKUJĄCYMI SŁOWAMI | COMPOSITION WITH MISSING WORDS; SKALA, Poznań

2015: STRES, Realny Obszar Działań, Warszawa

2015: IT TAKES TIME, Galeria Arsenał, Białystok

2014: WYSTAWA PRAC | EXHIBITION OF WORKS, BGSW, Słupsk

2014: REZONANS | THE RESONANCE, Galeria Stereo, Warszawa

2014: OBRAZY NIEPLANOWANE | UNPLANNED IMAGES, BWA, Zielona Góra

2013: OBRÓT RZECZY | TURN OF EVENTS, BWA, Katowice

2012: PRZECIEK | LEAK, Exile, Berlin, DE

2012: WIDZIAŁEM ZA DUŻO | I'VE SEEN TOO MUCH, SVIT, Praga, CZ

2011: NIE MA TAKIEGO CZEGOŚ | THERE IS NO SUCH THING, Galeria Stereo, Poznań

2011: OPLĄT /ENTWINE, Show Off, Miesiąc Fotografii w Krakowie, Kraków 2009

POŻAR / FIRE: Galeria Stereo, Poznań Wybrane wystawy w duecie: across realities, Mateusz Sadowski / Wojciech Bruszewski, Fundacja ARTON, Warszawa

Wybrane wystawy grupowe:

2018: Po końcu fotografii, Państwowa Galeria Sztuki, Sopot

2017: Centralna, środkowo-wschodnia, Galeria Arsenał, Białystok Artists' Film International

2016 & 2017: Tromso Kunstforening, Tromso, NO Volume of Effort (kuratorowana wspólnie z Jakubem Czystczonem), Akademik Polonez, Poznań Expanding Animation, Holland Animation Film Festival, Utrecht, NL

2016: Artists' Film International, Whitechapel Gallery, Londyn, UK Artists' Film International, Foundation Proa, Buenos Aires, AR Artists' Film International, Museum of Art, Architecture and Technology, Lizbona, PT Milczenie Dźwięków | The Silence of Sounds, Muzeum Współczesne Wrocław Wyświetlanie widzenia | Entoptic Screening, Galeria Salon Akademii, Warszawa

2015: Granpalazzo, Palazzo Rospigliosi, Zagarolo, Rzym, IT Videonale 15, Kunstmuseum Bonn, DE Kolekcja w akcji. Przestrzeń edukacyjna dla dzieci | Collection in Action. Education Space for Kids, Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Warszawa Katedra | Cathedral, Centrum Kultury Zamek, Poznań

2014: Co widać. Polska sztuka dzisiaj | As You Can See: Polish Art Today, Muzeum Sztuki Nowoczesnej, Warszawa Das stille Leben des Sammlers Kempinski, Exile, Berlin, DE

2013: Rzeczy wspólne | Things in Common, Galeria Art Stations, Poznań Photography, Reconstructed, Prague Photo Biennale 3, Praga, CZ

2012: On Demand, tegenboschvanvreden, Amsterdam, NL Arbeitdisziplin, Galeria Miejska Arsenał, Poznań Będzie dobrze | Will Be Fine, Galeria Stereo, Poznań Arbeitdisziplin, Galeria Miejska Arsenał, Poznań

2011: A Clock That Runs On Mud, Galeria Stereo, Poznań (+ virtual show at NERO Magazine, IT) MIR, Galeria Arsenał, Białyłstok, PL. „Transylwania 2”, Galeria Miejska Arsenał, Poznań Transylwania 2, Galeria Miejska Arsenał, Poznań

2010: Samsung Art Master, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa Transylwania, BWA, Zielona Góra Transit, Moscow International Biennale for Young Art, Moskwa, RU Letni nieletni | The Summer of Youth, Zachęta Narodowa Galeria Sztuki, Warszawa Linia Y | Line Y, Galeria Appendix 2, Warszawa

2009: Biennale WRO: Expanded City, Wrocław Videonale 12, Kunstmuseum, Bonn, DE

Nagrody:

2016 Chris Frayne Award for Best Animated Film za film Rezonans, Ann Arbor Film Festival, USA

2010 Samsung Art Master, CSW Zamek Ujazdowski, Warszawa

Wybrane festiwale filmowe:

2017: Holland Animation Film Festival, Utrecht, NL

2016: Ann Arbor Film Festival, Ann Arbor, US

2015: Holland Animation Film Festival, Utrecht, NL SHORTVAWES Short Film Festival, Poznań

2014: Holland Animation Film Festival, Utrecht, NL SHORTVAWES Short Film Festival, Poznań

Pokazy filmu „Rezonans” w ramach Ann Arbor 54. Film Festival Tour (2017):

Rice University (Houston, TX), Mt. Holyoke College (South Hadley, MA), Rhode Island School of Design (Providence, RI), BealArt (London, Ontario, Canada), Grosse Pointe Public Library (Grosse Pointe, MI), Detroit Film Theater (Detroit, MI), Nickelodeon Theatre (Columbia, SC), Mini Microcinema (Cincinnati, OH), Cranbrook Academy of Art (Cranbrook, MI), Ann Arbor District Library (Ann Arbor, MI), Speed Art Museum (Louisville, KY), Grand Illusion Cinema (Seattle,

WA), Northern Michigan University (Marquette, MI), Vanderbilt University (Nashville, TN), Texas Theatre (Dallas, TX), Indie Memphis Film Festival (Memphis, TN)

“Przedstawianie rzeczy, tworzenie obrazów jest tym, co czyni nas ludźmi. Sztuka jest tworzeniem znaczenia i nadawania mu kształtu.”

Gerhard Richter

Pracę doktorską pana Mateusza Sadowskiego pt. “Związki filmu, rzeźby i fotografii na podstawie pracy Kształt chwili” wieńczy zdanie ; „*Poszukiwanie obrazu generującego zwątpienie we własnym obrębie jest próbą odnalezienia obrazu prawdziwego.*” Nie bez powodu zaczynam od konkluzji, gdyż wydaje się ona bardzo ważną deklaracją artysty, rozumienie której postrzegam jako niezbędne w prowadzeniu analizy. Czym zatem jest prawdziwy obraz ? Lub odwrotnie - czy istnieje obraz nieprawdziwy?

Historia teoretycznych dociekań znaczenia prawdziwego obrazu potwierdza konieczność uprzedniego rozpadu obrazów pierwotnych, które nieuchronnie wnikają w umysł. Stanowią one wszystkie przeszkody dla wytwarzania pojęć jak i rzutowania jakości psychicznych na przedmioty. Konceptualizacja naukowa jest ciągłym procesem korygowania przedstawień obrazowych w celu coraz większego przybliżania się bytu samego w sobie. Odkrywanie prawdziwego obrazu nie jest zatem prostym procesem gromadzenia wszystkich informacji, a nieustającą pracą poprzez eliminację, dekonstrukcję i montaż. Epistemologiczny charakter takiego procesu pozwala nam pośrednio odkrywać potęgę obrazów, które władają psychiką nawet w jej wytworach pojęciowych. Obrazy nie są bynajmniej biernymi i mrocznymi obszarami percepcyjnymi, lecz ukazują się, jako przedstawienia obdarzone pewną tożsamością znaczeniową i transformacyjną. Ukazują się jako przedstawienia złożone, dwustronne: karmione we wnętrzu podmiotu intuicją

i archetypowymi formami nieświadomości oraz na zewnątrz - materialną substancjalnością postrzeganego świata. Obrazy zawdzięczają swą twórczą moc samemu podmiotowi poprzez rytuały, dynamikę własnego ciała, gest a także nieciągłą czasowość całej swej istoty, która składa się z sukcesywnych i odnawianych momentów, które wstecznie wciągają nas w jakiś „czas nieruchomy”. Obrazy stają się w ten sposób przez swe nieustanne przekształcenia, stymulatorami eksploracji potencjalnych znaczeń, które pozwalają nam odkrywać bogactwo Bytu.

Mateusz Sadowski w swojej pracy doktorskiej jeden z rozdziałów tytułuje: „Proces podejmowania decyzji w filmach animowanych”. W najdrobniejszych szczegółach przedstawia on charakter animacji poklatkowej. Rozciągnięty w czasie proces przebiega dwutorowo. Jest to rejestracja obrazu filmowego oraz forma fizyczna, w jaką obraz jest transformowany. Sadowski podkreśla złożony charakter swoich realizacji, w których obraz traktuje problematycznie, od rejestracji do końcowego przetworzenia. Jednocześnie obraz ma skrywać na każdym etapie swoje intencje. Jednak skrywanie intencji jest możliwe tylko na poziomie oznaczeń a nigdy konstrukcyjnej roli całego obrazu. Każdy najdrobniejszy element obrazu jest intencjonalny; jest projekcją świadomości. Każde przedstawienie z natury swej nie jest podporządkowane przedstawianemu przedmiotowi ani nie jest jego kopią. W nieograniczony sposób chce korzystać z tej nowo zdobytej wolności.

Mateusz Sadowski poruszając się w bardzo zdyscyplinowanym obszarze procesu konstruowania obrazu prowadzi badania nad jego naturą poddając każdy element w wątpliwość. „ *Gdyby gesty lub symbole użyte w filmie miały charakter jednoznacznie przypadkowy lub jednoznacznie istotny – nie można by było doświadczyć wagi sposobu obrazowania, ponieważ pozostałby on ukryty za reprezentacją*”. Medium nie jest dla Sadowskiego jedynie materiałem. Medium to więcej niż materiał, więcej niż przekaz, więcej niż obraz plus nośnik. Według definicji W.J.T. Mitchella "*Medium to zespół fizycznych praktyk łączących obraz z przedmiotem, by wytworzyć przedstawienie wizualne*".¹ Skomplikowanie medialne, mieszanie narzędzi analogowych i cyfrowych w realizacjach Sadowskiego wynika z rozumienia różnic, znaczeń, charakteru i

¹ W.J.T. Mitchell *Czego chcą obrazy*, s.227

ich możliwości. Taką postawę można nazwać zwracaniem się do mediów i ich zwracaniem się do nas. Z perspektywy technologii artysta nazywa swój proces negocjacją formy w działaniach analogowo- cyfrowych. Mateusz Sadowski pisze: *"Odzwierciedla się to w bezpośrednich transformacjach pracy w procesie rejestracji, produkcji i postprodukcji"*. Wszystkie te elementy zachodzą równolegle i podlegają wzajemnej konfrontacji. Współistnienie medium analogowego i cyfrowego w procesie jest cechą postmedialnej rzeczywistości, w której hierarchia mediów wynikająca z podziału na stare i nowe przestała istnieć. Ale pozostała magiczność środków analogowych i obszar pojęciowy przynależący do narzędzi technicznych. Obrazy techniczne działają w odmienny sposób. Nie wprowadzają tradycyjnych obrazów z powrotem do codziennego życia, lecz zastępują je poprzez cyfrowy zapis. *„ Nic nie jest w stanie oprzeć się ssącej sile technicznych obrazów. Każde działanie codzienne może zostać sfotografowane, sfilmowane. Wszystkie wydarzenia zmierzają ku ekranowi telewizyjnemu i kinowemu oraz zdjęciu fotograficznemu, aby tym sposobem przełożyć się na stan rzeczy. Jednak tym samym każde działanie traci swój historyczny charakter i staje się magicznym rytuałem, pewnym wiecznie powtarzalnym ruchem."* ² To właśnie takie pojęcia jak rytuał, magiczność, powtarzalność trafnie oddają charakter pracy artysty.

Opisując założenia filmu „Kształt chwili” Mateusz Sadowski wskazuje, że *„ (...) najistotniejszym tematem obrazowania jest dla niego refleksja nad kształtem obrazowania w ogóle – ponieważ „oddycham” wszechobecnym obrazem i jego powtórzeniami. Medytacja nad tym oddechem jest próbą odkrycia, uświadomienia, kwestionowania, wątpienia, omijania gotowych sposobów konstruowania współczesnego postrzegania”*.

Trudno sobie wyobrazić aktualnie możliwość napisania słowa, stworzenie obrazu czy nawet wykonanie prostego gestu, które nie przypominałoby o czymś już dawno osiągniętym. Jak powiada Nietzsche: *„żyjemy w epoce porównywania, możemy sprawdzać jak jeszcze nigdy nie sprawdzano, toteż rozkoszujemy się inaczej, cierpimy inaczej: porównywanie niestychanej wielorakości jest naszą najinstynktowniejszą czynnością”*. ³ To, co artysta może wnieść, to nowe sposoby myślenia, których jeszcze nie znamy. Nie ma nic

² Vilem. Flusser *Ku filozofii fotografii*, s.30

³ Nietzsche *Wola mocy*, s.144

ważniejszego czy cenniejszego jak doświadczenie i wiedza, które nie są jeszcze odkryte. Mam przekonanie, że każda realizacja Sadowskiego przynosi właśnie nową myśl, którą wykorzystuje i rozwija w kolejnych. Zwraca szczególną uwagę na sposób pracy nierozzerwalnie połączony ze znaczeniami, jakie generuje praca.

Bardzo ciekawą i charakterystyczną cechą filmu „Kształt chwili”, ale też wcześniejszych realizacji jest teatralność. Historię kina opowiada się często jako dzieje wyzwolenia ze wzorców teatralnych. Przede wszystkim od frontalności, nieruchomej kamery usytuowanej w miejscu publiczności oraz gry aktorskiej. Panuje przekonanie, że film ewoluuje w stronę naturalności, bezpośredniości budując płynność kinową. Chociaż to duże uproszczenie, to jednak teatr sam w sobie nie jest medium. Sztukę można jedynie dobrze sfilmować, ale bez wątpienia nie można wystawić filmu. Teatralność w realizacjach Sadowskiego nie ma oczywiście zabarwienia pejoratywnego. Jest raczej wartością odkrywczą, gdyż nie wynika tylko z ustawienia kamery na wprost ani ze sztuczności aktorskiej. Jest iluzją fantazji i realnością złudzenia zarazem. To jak przejście na drugą stronę lustra, gdzie wszystko jest inne, ma odmienny kierunek, chociaż rozpoznajemy wszystkie elementy. Pomimo iluzji rzeczywistego świata, „Kształt chwili” jest rodzajem przejścia w świat dwuwymiarowy. Świat pozbawiony deformacji i fałszu. To, co nazywamy perspektywą, jest w istocie deformacją istniejących przedmiotów. Widzimy przedmioty zdeformowane przez widzenie, ale znamy je takimi, jakie są. Efekt stereo i animacja 3D pogłębiają odczucie innego widzenia, bliższego naszej świadomości rozpoznawanych elementów. Jedynie świadomość może pozwolić nam przebić się przez granice własnego świata. Nazwać obrazy prawdziwymi.

Rzeźbiarskie obiekty „wyjęte” z filmu podkreślają teatralność obrazu, ale zachowują dwuwymiarowość. Chociaż zmienia się charakter obserwacji z jednego punktu - widza zajmującego miejsce na widowni, na ruch wokół obiektów, to ich centrum pozostaje dwuwymiarowa fotografia. Zatrzymana w zastygłej formie uruchamia nowe, metaforyczne znaczenia. Według Jean - Jacques Wunenburgera ⁴, obraz odnajdujemy w specyficznym sposobie łączenia doświadczenia zmysłowego i sensu, który pozwala właśnie na odwrót lepiej pojąć naturę i status tego, co odeń różne, czyli tego, co bezpośrednio

⁴ Jacques Wunenburger *Filozofia obrazów*

poznawalne zmysłowo jako forma obecności bytu, i tego, co poznawalne rozumem jako treść czystego myślenia spekulatywnego. Figury przestrzenne Sadowskiego nie posiadają immanentnego sensu jak w wypadku mapy, pisma, czy pejzażu. Wydobywa się on z pamięci obrazu filmowego i można go odszukać bez spekulatywnego wysiłku. Tę zrozumiałość ukrytą w zmysłowym postrzeganiu należy odróżnić od struktury znaczeniowej, która może być przedmiotem semiotycznego rozszyfrowywania, odkodowywania metodami analitycznymi. Mateusz Sadowski ten obszar zawęża do bardzo szczegółowych opisów metody pracy w każdej ze scen „Kształtu chwili”. Poszukuje znaczeń konstrukcyjnych obrazu w najdrobniejszych szczegółach ale nie formułuje oznaczeń swoich decyzji. Odkrywa obraz filmowy w jego wnętrzu, tak jak Brecht odkrył teatr wewnątrz teatru, Godard kino wewnątrz kina, a Cage muzykę w ciszy.

Konkluzja

Montaż w pracy „Kształt chwili” jest elementem konstytutywnym. Montaż dokonuje się w procesie powstawania filmu na każdym etapie równoległe z postprodukcją. Układanie kolejnych elementów w obraz poprzez różnice, podobieństwa, wzajemne zderzenia, konfrontacje, konflikty tworzy przedstawienie. Ale nie ułożymy dopóki nie rozłożymy każdego elementu na najdrobniejsze części. Montaż jest ukazaniem wejścia ożywającego każdy temat w zetknięciu z innymi. Montaż spaja i wydobywa formy nieistniejące wcześniej razem lub blisko siebie nie zważając na skalę wielkości i żadną inną hierarchię. Obszarem istnienia poszczególnych elementów jest obraz, który przejmuje cechy sceny teatralnej, chociaż czas produkcji i czas projekcji wyznaczają odmienne wektory. Mają odmienny charakter, tempo i znaczenie. Proces powstawania "Kształtu chwili" można w zasadzie opisać poprzez stan zatrzymania ponad osią czasu jak wybuch, którego pył unosi się bardzo długo wokół nas. Finałowe pstryknięcie w filmie przywraca właściwy wektor czasu. Jest zamknięciem, procesem, przebudzeniem, powrotem, w którym wyczuwalna jest fala odpływu. To silne zmysłowe odczucie ma charakter poetyckiej pustki związanej nie tylko z końcem, co z przemianą. Choć nie dlatego, że wszystko co

istnieje przechodzi niepowstrzymanie w coś innego, również w swoje przeciwieństwo, ale także dlatego, że w ogóle nic nie jest ze sobą samym identyczne.

Mateusz Sadowski nie określa celu swojego działania jedynie w obrazie. Równie ważny, jeśli nie ważniejszy, jest proces przemian na poziomach umysłowym i duchowym. Jak pisze, Wunennburger: *sztuka może służyć intencjonalnie lub nie, za drogę filozoficzną, jeśli uznamy, że nie wyczerpuje się ona w stanach świadomego rozumowania, lecz obejmuje również procesy umysłowe, dzięki którym podmiot osiąga intuicję prawdy ukrytej*". Odkrywa obraz prawdziwy.

Po zapoznaniu się z pracą doktorską oraz dorobkiem artystycznym pana Mateusza Sadowskiego, wkraczającym poprzez swą formę oraz twórczą treść artystyczną w sferę nauki o sztuce i jej roli w czasie historycznym i aktualnym, oraz rzetelną i z dalece przekraczającą akademickie normy pracą dydaktyczną, z głębokim przekonaniem wnioskuję do Rady Wydziału Komunikacji Multimedialnej Uniwersytetu Artystycznego w Poznaniu o nadanie stopnia doktora w dyscyplinie artystycznej sztuki piękne panu mgr Mateuszowi Sadowskiemu.

Prof. Wojciech Łazarczyk

